

Андрій СОВА,
м. Львів.

УЧАСТЬ ВОЛОДИМИРА МУРСЬКОГО В ОРГАНІЗАЦІЇ «ПЛАСТ» У СВІТЛІ ДОКУМЕНТІВ ЦЕНТРАЛЬНОГО ДЕРЖАВНОГО ІСТОРИЧНОГО АРХІВУ УКРАЇНИ У ЛЬВОВІ

Упродовж 1911-1930 рр. в організації «Пласт» у Галичині пройшла вишкіл частина української молоді, яка відіграла важливу роль в українському визвольному русі ХХ ст. Серед них Провідник Організації Українських Націоналістів Степан Бандера¹, зв'язкова Української Військової Організації Ольга Басараб²; шеф Головного Військового Штабу, генерал-хорунжий Української Повстанської Армії Олекса Гасин³; шеф Головного Військового Штабу, генерал-хорунжий Української Повстанської Армії Дмитро Грицай⁴, шеф штабу «Карпатської Січі» Михайло Колодзінський⁵; Голова Проводу Організації Українських Націоналістів на українських землях, Головний Командир Української Повстанської Армії, Голова Генерального Секретаріату Української Головної Визвольної Ради, генерал-хорунжий Української Повстанської Армії Роман Шухевич⁶ та ін. Одним із вихованців «Пласту» був Володимир Мурський. У 1920-х рр. він, крім своєї безпосередньої роботи вчителя у народній школі в с. Гаї Старобридські (тепер с. Гаї Бродівського р-ну Львівської обл.), активно поринув у громадську роботу.

У дотепершній історіографії немає публікацій, в яких би висвітлювалася участь Володимира Мурського в організації «Пласт». Спогади пластунів Марусі Завадівської⁷, Надії Чуми⁸ та Андрія Турчина⁹ про «Пласт» у Бродах та Бридщині містять лише побіжну інформацію про нього. Чимало даних про діяльність Володимира Мурського як члена 3-ого куреня старших пластунів «Лісові Чорти» подано у мемуарному збірнику, який вийшов друком з нагоди 60-річчя куреня¹⁰. Знаючи про те, що Володимир Мурський проживає на території соціалістичної Польщі, упорядники збірника не вказали його справжнього прізвища, а лише зазначили псевда та ініціали: «Мурмурандо (Мурлика) – В. М.»¹¹. Багатогранність громадської діяльності Володимира Мурського більш точно і широко розкривають документи Центрального державного історичного архіву України у Львові. Чотири з них у 2012 р. було опубліковано Андрієм Совою у збірнику «Бридщина – край на межі Галичини й Волині»¹².

Документи про Володимира Мурського вдалося

Володимир Мурський. 1930 рік.

виявити у двох фондах ЦДІА України у Львові: 389 (Верховна пластова команда, м. Львів) та 404 (Редакція журналу «Молоде життя, м. Львів»). Серед них є два документи, які безпосередньо написані Володимиром Мурським. Перший, датований 10 лютого 1930 р., – його звернення до Верховної Пластової Команди (ВПК) з проханням затвердити здачу III пластового іспиту¹³. Другий, датований листопадом 1930 р. з'явився у зв'язку з переїздом Володимира Мурського до Помор'я¹⁴. Тоді він писав: «Пластуном, то мабуть, я вже уродився! Правда, що в юних літах пластування об'являлось так, що вибив мамі ключем зуба, та все-таки не курив, ні не пив алкоголів. «Громадянську працю» почав у школі народній. Організував товаришів до боротьби з поляками. Нераз і кров'я

сердечна полялась як стрінулись ворожі «армії». Там був початок українсько-польської війни. В академічній гімназії дуже вчився! Потрапив на 1 год і п'ять «цваєрів» з греки обірвати, а на конференції бути з 1 предмету чистий! То ж репетирував нераз. Вибухла війна. В 1915 р. вже сидів в Брїдїках. В дорозі на Сибїруник [заслання]. По повороті [до] Австрії знова подав до школи. Зі шкільної лавки прямо пішов до війська 1916. р. Вишкіл, офіцерський курс, потім 11 місяців в «штурмбаталіоні» на італійськїм фронті. – Лиш не загин! З рази ранений, загазований – їду у Львів яко австрійський хорунжий. [...] 31.X.1918. [р.] Львів – бої – неволя. Утеча, знова боротьба і знова неволя. Сум і радість наперемішу! [...] У листопаді 1919. [р.] вернув і вписався до III. де[ржавної] Семінарії. [...] Заложив IV пл[астовий] курінь і тишився, що можу знова ходити в однострою. Будучи на посаді учит[еля] в Брїдїчині тримав тісні звязки із пл[астунами] у Львові. Яко член основник куріня «Лісових Чортів» брав участь у всіх більших прогуляках і таборах сего куріня. Поміж пластунами почуваяся якнайкраще! Вовченята! Юнаки й Вся решта Пл[астового] Братства! Нині я їду! Далеко в чужину! Блище «Тухолі». – За Пласт за його ідеї. Я не жалуюсь! Горджуся тим! А як колись при ватрі заспіваєте «Любов дівчино, то є сон» – згадайте нетілки тих, що по тюрмах сидять, але й старого Мурлику який про Вас ніколи не забуде! Скоб! В листопадовий хмарний день, напередодні виїзду на Поморя 1930 р.» Підпис: «Володимир Мурський ст[арший] пл[астун] скоб»¹⁵. Так стисло описано значний період життя, що суттєво вплинуло на характер Володимира Мурського і виховання пластунів Брїдїчини. До другого документу Володимир Мурський приклеїв свою фотографію. На ній він у пластовому однострої з нагородами «Галицький Хрест» та «Свастикою заслуги». Перша нагорода – Пропам'ятна відзнака УГА «Галицький Хрест» для військових мав такий вигляд: рівносторонній хрест із колоподібним закінченням із темно-синьої емалі, на якому рівносторонній хрест жовтого кольору з Т-подібним закінченнями, накладений на вінок. На звороті напис: «У. Г. А. – 1918 ЗА УКРАЇНУ ЗА ЄЇ ВОЛЮ ЗА ЧЕСТЬ І СЛАВУ» та порядковий номер. До хреста кільцем прикріплена муарова стрічка з двома вузькими жовтими смужками по боках на блакитному тлі. Розмір 33x33 мм, 35x35 мм або 17x17 мм, матеріал: жовтий метал, емаль; спосіб виконання: штампування, емалювання; датування: 1928 р.; автор: Михайло Бринський¹⁶. Друга нагорода, яка є на пластовому однострої Володимира Мурського це – «свастика заслуги». У «Пласті» її вважали однією з найвищих пластових нагород. «Свастикою заслуги» нагороджували за «заснування нових куренів, їх взірцеве ведення і підтвердження пластового духу у важких обставинах»¹⁷. З пластової періодики відомо, що ВПК у лютому, березні та квітні 1930 р. обіжником ч. 20/19 нагородила «свастикою заслуги» професора Івана Чмолу, скартмастерів Василя Кархута та Степана

Семенюка, старших пластунів Володимира Врецьону, Петра Галібея, Антіна Івахнюка, Зенона Котовича, Івана Кліща, Володимира Маркуся, Софію Мойсеович, Євгена Полотнюка, Івана Сеніва, Омеляна Гарнавського, Володимира Янева та Володимира Мурського¹⁸.

На жаль, першу облікову картку Володимира Мурського – члена пластової організації, за 1921 р. виявити в архіві не вдалося. Проте зберігся пізніший недатований документ «Реєстраційна картка-зголошення Володимира Мурського – учасника обласного пластового табору на Соколі». Зі змісту можна встановити, що йдеться про табір, який відбувся влітку 1929 р. Реєстраційна картка-зголошення Володимира Мурського засвідчує, що він був прийнятий в «Пласт» 26 січня 1921 р.¹⁹. Свою подальшу діяльність Володимир Мурський пов'язав із пластовим куренем «Лісові Чорти». Він був його засновником та діяльним членом.

У ЦДІА України у Львові відклалися три випуски газети «Гей-гу, гей-га», які вийшли друком у 1927–1929 рр.²⁰. Її видавали члени пластового куреня «Лісові Чорти». У випуску за квітень 1927 р. зазначалося, що вперше про «Лісових Чортів» стало відомо у 1922 р. Гурток з такою назвою, до якого входили пластуни з львівського та інших пластових кошів взяв участь у двох мандрівках Карпатами²¹. Перша відбулася упродовж 7-14 липня 1922 р. Вона проходила по маршруту Стрий – Борислав – Урич – Розгірче – Бубнище – Болехів. На той час члени гуртка зазначали, що їхнім першочерговим завданням було проведення мандрівок «чудовими околицями нашої країни». Серед учасників цієї мандрівки були: Ярема Весоловський (псевда: «Цісар», «Люципер де Люфт лінія»), Володимир Мурський («Мурмурандо»), Степан Салик («Санче де Гросльох»), Петро Козицький («Мунешті»), Богдан Кравців («Галайда», «Поет диких скель»)²². Саме під час цієї мандрівки з'явилася назва майбутнього куреня. Ось що з цього приводу писав у своїх спогадах Ярема Весоловський: «Дорога до Розгірча вела через верх, що на мапах його зазначено як «Попове» (в[исота] 746 [м]), хоч зустрічні бойки не знали цієї назви, а тільки «Три кіпці». Дальша частина дороги верхами в напрямі на Розгірче не була дуже приємна, пішов рясний дощ, було холодно і вітряно. Все таки ми вирішили не зупинятися і не розбивати табору, а йти далі в негодю аж до печер Розгірча. І так ми добилися до Розгірча. По коротких оглядинах скель, куди менших, до речі, ніж у Бубнищі, ми почали розтаборюватися, палити вогнище, сушити одяг та варити вечерю. Перед печерою була велика каменюка, на ній виліз Галайда (Б[огдан] Кравців) і почав виголошувати свої вірші. Мабуть, тоді він теж і дістав своє друге порекло «Поет диких скель». І приблизно в часі рецитації Галайди вийшла з лісу від сторони ріки Стрий стара бабуся, що несла на плечах у плахті назбирані в лісі патики і річця, щоб занести їх домів, до села. Селяни-бойки в тому часі і в тих околицях були дуже вбогі і дуже часто не мали власного палива, навіть щоб тільки

заварити страву, бо всі ліси і посилості були в руках жидів і польських дідичів. І ось ця бабуся, побачивши несподівано таких окапелюшених людей чи з'яв, налякалася вельми, почала христитися і щось там зі страху бубоніти, а свої відмолювання закінчила, називаючи нас лісовими чортами»²³. Ця подія сталася ввечері 11 липня.

Друга мандрівка «Лісових Чортів» тривала з 22 липня до 6 серпня. Тринадцять пластунів пройшли по такому маршруту: Львів – Підлоте – Скит Манявський – Надвірна – Яремче – Жаб'є – Ясенів – Пістинь – Коломия. Серед нових пластунів були: Петро П'ясецький («Пікусь»), Юрій П'ясецький («Балам-Балам»), «Капітула», Роман Мармаш («Мармарош-Шігет»). Після цього, до 1925 р. «Лісові Чорти» як окрема структурна одиниця не проявляли активної діяльності. Їхні члени перебували у різних пластових установах та гуртках. Єдине, на що вони спромоглися – це була участь у першій обласній пластовій зустрічі на «Писаному Каміні» біля Косова (тепер – Косівський р-н Івано-Франківської обл.), яка відбулася 12–14 липня 1924р. Керував заходом Северин Левицький. За наказом Верховної пластової команди (ВПК) (обрана на Верховному пластовому з'їзді 14 квітня того ж року), 12 липня о 12⁰⁰ на пункті «1222» вишикувалися пластові полки зі Львова, Стрия, Станіславова (Івано-Франківська), Перемишля, Тернополя, Золочева, Яворова, Калуша та інших міст. Всього на зустріч прибуло близько 100 представників²⁴. «Лісових Чортів» представляли Богдан Кравців, Петро П'ясецький та Роман Мармаш. У 1925 р. гурток «Лісові Чорти» був реорганізований у курінь з однойменною назвою²⁵.

Досить вдало про напрямки діяльності куреня писав у своїх спогадах один із пластових керівників того часу Северин Левицький («Сірий Лев»): «3-й курінь УУСП «Лісові Чорти» – був найміцнішим курінем УУСП, визначався працею при організації таборів (Сокіл) і виробив у своєму житті багато окремих звичаїв та церемоній, створив багато пісень, що стало згодом зразком для наслідування. Курінним був студ[ент] техн[іки] Ярема Весоловський. Курінь провадив головну організаторську працю серед пластунів львівського коша і О[кругної] П[ластової] К[оманди] Львова»²⁶. У фондах ЦДДА України у Львові зберігся недатований рукописний оригінал статуту, написаний фіолетовим чорнилом²⁷. Він призначався для внутрішнього користування. Можливо, до його написання мав відношення й Володимир Мурський. Статут складався з 19 параграфів. У другому параграфі зазначалося: «Цілею Л[ісових] Ч[ортів] є уладжування прогульок, рухомих і сталих пластових таборів та організування курсів і взірцевих таборів в цілі теоретичного і практичного вивчення прогульково-таборового знання», у п'ятому: «Відзнакою Кодла Л[ісових] Ч[ортів] є яструб'яче перо, заткане по лівій стороні капелюха, приписана гурт[кова] хорувка і евентуальні відзнаки, які зістануть ухвалені»²⁸.

Важливою подією в розвитку як Українського

Уладу Старших Пластунів (УУСП), так і всього Українського Пластового Уладу (УПУ) стало посвячення прапора 3-ого куреня старших пластунів «Лісові Чорти» учасником якого був Володимир Мурський. Ця подія розпочалася надзвичайно урочисто в суботу 22 червня 1929 р. об 11 годині на площі собору святого Юра²⁹. На церемонії посвячення були присутні пластуни Львівського Коша, Северин Левицький, Олександр Тисовський, численні делегати пластових куренів Галичини та пластовий оркестр з Бережан. Службу Богу відправив духовний наставник Пласту о. прелат Л.Куницький³⁰. Під час церемонії хресні батьки – С.Левицький та О.Тисовський – тримали прапор. Посвячення прапора відбулося за участі о. прелата Л.Куницького. Після цього пролунала його промова. Далі хорунжий куреня Юрій Старосольський урочисто склав присягу, виголосивши такі слова: «І буду вірно його берегти і не дозволю ніколи і ніде на його зневагу, хоч би мав нарадитися на небезпеку смерті. Так мені, Боже, допоможи!». ³¹ Після хорунжого присягнули усі інші члени куреня в тому числі і Володимир Мурський. Митрополит Андрей Шептицький з балкону митрополичої палати поблагословив «Лісових Чортів» та усю пластову молодь. На той час курінь «Лісові Чорти» налічував 53 члени³². Ввечері святкування цієї події продовжилося у гарно прибраному і освітленому залі «Бесіди». З промовами виступили: Богдан Кравців (про ідею організації), Роман Мармаш (про історію куреня) та інші. Северин Левицький і Олександр Тисовський вручили Роману Файтелю «свастику заслуги». Закінчилися святкування урочистим забиванням цвянків в держак прапора. Як зазначалося в пластовому часопису «Молоде Життя»: «Цілий ряд привітів і поважна кількість датків свідчили, що наше громадянство починає розуміти врешті ідею Пласту і в міру змоги підтримує її»³³. Після посвячення прапора «Лісові Чорти» використовували його до вересня 1930 р. – заборони діяльності «Пласту» в Галичині.

3 нагоди такого заходу члени куреня «Лісові Чорти» у своєму журналі «Гей-гу, гей-га» помістили статтю під назвою «Під прапор!» У ній зазначалося: «В святому змаганню грімким буревієм покотимося по всім усюдам, несучи творчий фермент, життєрадісний, заразливий сміх, очайдушне завзяття! – Жити нам! Жити вже треба! – Духу богато зачерпнути у здорові, молоді груди! Бурхливими, спіненими хвилями змити все те, що на дорозі нам стане! Під прапор! З давними вічними ідеями, з новими силами, з новим розмахом, обновлені радісною хвилею! Під золотом-горіючий, жаром-червоний чортівський чорний прапор»³⁴.

У ЦДДА України у Львові збереглося понад 30 документів, які окреслюють діяльність Володимира Мурського у 3-ому курені старших пластунів «Лісові Чорти» у Львові, зокрема: «Лист Головної Управи Уладу Українських Старших Пластунів до команди куреня «Лісові Чорти» про сплату внесків та підготовку звіту» (датований 9 грудня 1925 р.)³⁵, «Реєстр членів 3-ого куреня старших пластунів

«Лісові Чорти» (15 грудня 1925 р.)³⁶, «Перелік членів 3-го пластового куреня старших пластунів «Лісові Чорти», які проживали поза межами Львова» (13 лютого 1929 р.)³⁷. Особливу увагу привертає книга протоколів членів 3-го куреня старших пластунів «Лісові Чорти» у Львові. Вона охоплює події з 27 березня 1926 р. по 22 травня 1928 р. У книзі протоколів подано чимало інформації про діяльність Володимира Мурського. Зокрема з неї дізнаємося про те, що він брав діяльну участь у пластовому таборі на Соколі 1926 р. (тепер Рожнятівський р-н Івано-Франківської обл.), провів мандрівку на колесниках (велосипедистів) з 15 по 23 липня 1926 р., був задіяний у багатьох заходах, які проводив курінь тощо³⁸.

Чимало віднайдених документів дають можливість встановити в яких мандрівках і таборах брав участь Володимир Мурський. Серед них: «Реєстраційна картка-зголошення Володимира Мурського – учасника обласного пластового табору на Соколі» (липень 1926 р.)³⁹, «Журнал реєстрації зголошень учасників обласного пластового табору на Соколі» (липень–серпень 1926 р.)⁴⁰, «Журнал реєстрації учасників обласного пластового табору на Соколі» (липень–серпень 1926 р.)⁴¹, «Медична картка пластуна Володимира Мурського для обласного пластового табору на Соколі» (21 липня – 6 серпня 1926 р.)⁴², «Реєстраційна картка-зголошення Володимира Мурського – учасника обласного пластового табору на Соколі» (липень–серпень 1927 р.)⁴³, «Реєстраційна картка-зголошення Володимира Мурського – учасника обласного пластового табору на Соколі» (1929 р.)⁴⁴, «Реєстраційна картка-зголошення Володимира Мурського – учасника обласного пластового табору на Соколі» (1930 р.)⁴⁵. Так, у реєстраційній картці-зголошенні Володимира Мурського в обласний пластовий табір на Соколі 1926 р. у таблиці подано його фізичні параметри: «Мурський Володимир, літ: 27, Дня 21. VII, Зріст 177 [см], Тягар [вага. – А. С.] 69 [кг], Об'єм грудей 85 – 89 [см], Грубість рамени 26,5 [см], Грубість уда [удо (пол.) – стегно. – А. С.] 51 [см]»⁴⁶.

Упродовж 1920-их рр. Володимир Мурський здавав іспити, які були передбачені для членів пластової організації. Так, у липні 1926 р. в таборі на Соколі Володимир Мурський склав інструкторський іспит з впоряду⁴⁷. Разом з ним іспити склали такі пластуни: Володимир Сов'як з Тернополя (санітарна служба, догляд хорих, знакування, впоряд), Ярослав Герасимович з Тернополя (впоряд), Володимир Лучкань з Радивилова (легка атлетика, санітарна служба), Петро Стефуранчин з Коломиї (впоряд, національні танці), Андрій Охримович зі Львова (картографія), Ярослав Ковальський з Тернополя (впоряд), Іван Мриц зі Львова (легка атлетика), Роман Ерденбергер зі Стрия (санітарна служба, легка атлетика, догляд хорих), Михайло Шевчук з Дрогобича (санітарна служба, догляд хорих), Роман Скочдополь зі Станіслава (санітарна служба, догляд хорих, впоряд), Роман Шухевич зі Львова (легка

атлетика), Михайло Ставничий з Бережан (легка атлетика, впоряд), Осип Ставничий з Бережан (впоряд, легка атлетика), Олександр Кот зі Стрия (догляд хорих, гігієна), Роман Барановський з Бучача (легка атлетика, впоряд), Ярослав Бохенський (впоряд), Володимир Масюк з Яворова (санітарна служба, догляд хорих, гігієна, впоряд), Юрій Цегельський зі Львова (санітарна служба, догляд хорих, гігієна), Степан Охримович зі Стрия (легка атлетика).

В архіві відкрито чотири документи, які засвідчували здачу Володимиром Мурським III пластового іспиту: «Посвідчення Володимира Мурського, завірене екзаменатором Петром Ісаївом, про здачу пластових іспитів з історії і географії України», «Посвідчення Володимира Мурського, завірене екзаменатором Северином Левицьким, про здачу пластового іспиту з картографії», «Посвідчення Володимира Мурського, завірене екзаменатором Петром П'ясецьким, про здачу пластового іспиту з мірництва», «Посвідчення Володимира Мурського, завірене екзаменатором Олександром Тисовським, про здачу пластового іспиту з «приявності ума»⁴⁸. Перший документ датується 12 січня 1930 р., інші – 13 січня 1930 р. Після здачі усіх потрібних дисциплін Володимир Мурський звернувся до Верховної Пластової Команди з проханням затвердити йому III пластовий іспит. Документ датується 10 лютого 1930 р.⁴⁹. Після відповідного розгляду, 6 травня 1930 р. з'явилося повідомлення ВПК, адресоване керівництву 3-го пластового куреня старших пластунів «Лісові Чорти» про затвердження Володимиром Мурським III пластового іспиту. У документі зазначалося: «Верховна Пластова Команда повідомляє, що на своїх сходах дня 2. травня ц[ього] р[оку] признала ст[аршому] пл[астуну] розв[ідчику] Мурському Володимиру III. пл[астову] пробу та затвердила його пластуном-скобом. В[ерховна] П[ластова] Команда пересилає грамоту та поручає Куріневі святочно вручити її ст[аршому] пл[астуну] Вол[одимиру] Мурському. В залучення В[ерховна] П[ластова] К[оманда] пересилає 2. табір[ові] виказки ст[аршого] пл[астуна] Мурського Володимира»⁵⁰.

Перебуваючи у «Пласті», Володимир Мурський передплачував журнал «Молоде життя» – офіційний друкований орган товариства «Пласт», який виходив друком у Львові упродовж 1921–1930 рр.⁵¹. Книга запису передплатників пластового журналу «Молоде Життя», обсягом 72 сторінки, містить інформацію за 12 квітня 1924 р. – 2 квітня 1926 р.⁵². У ній знаходимо відомості про те, що з Брідщини журнал передплачували пластуни Володимир Дутчак з Бродів⁵³ і Володимир Мурський з Гаїв Старобрідських⁵⁴.

У 1927–1930 рр. Володимир Мурський зайнявся організацією пластових гуртків і куренів у Бродах і Брідщині. Про обставини та час заснування «Пласту» у Бродах свідчать дві нотатки у «Записнику» (охоплює 1926–1929 рр.) голови ВПК Северина Левицького. Перша: «Броди 1927[19]28

[рр.] зал[ожив] [Володимир] Мур[ський] учит[ель] сем[інарій]»⁵⁵, друга: «85 ім[ені] Б[огдана] Хм[ельницького] Б[роди] муж[еський] вяз[ковий] Мурмурандо 15/3.1929 [р.]»⁵⁶. Перша нотатка та спогади пластуна Андрія Турчина⁵⁷ дають можливість зробити попередній висновок про те, що витоки «Пласту» в Бродях слід відносити не пізніше 1927 р. Інші виявлені документи висвітлюють історію «Пласту» в Бродях за 1929–1930 рр., зокрема 85 куреня імені Богдана Хмельницького та 87 куреня імені Тимоша Хмельниченка⁵⁸. З них дізнаємося про те, що Володимир Мурський та члени 85 куреня проводили вишкіл (впоряд, картографія, знакування та ін.), курінні та гурткові мандрівки, виголошували реферати на актуальні теми, готувалися до пластових іспитів, проводили заходи із вшанування національних героїв, організовували свята (наприклад «Свято Матері») та ін. При курені існував «кружок есперантистів», засновано споживчу крамницю, два спортові «кружки копаного м'яча», гурток «Пугачів» мав свій хор. Брідські пластуни займалися футболом, часто проводили міжгурткові футбольні матчі. Курінь мав у наявності бібліотеку та спортивне спорядження. Члени куреня збирали гроші на пресовий фонд та будівництво «Пластового дому» для пластунів Львова, передплачували львівський пластовий часопис «Молоде Життя», дбали про збільшення фондів курінної каси тощо. Пластуни планували закупити туристичне спорядження та поширити свою діяльність на всю Брідщину.

Про участь Володимира Мурського у багатьох заходах, до яких долучався або які безпосередньо проводив 3-й курінь старших пластунів «Лісові Чорти» та пластуни Брідщини засвідчують численні світлини, які збереглися в різних архівах, фотозбірках та опубліковані в різних виданнях. Чимало світлин з пластового життя виконав Володимир Мурський. Він мав фотоапарат, що тоді вважалося розкішшю. У 1931 р. ВПК у Львові планувала видати альбом, в якому були б опубліковані світлини з різних аспектів діяльності «Пласту». З цією метою з'явився заклик до усіх пластунів-світливців. На нього також відгукнувся Володимир Мурський. 17 січня 1928 р. він передав до Є.-Ю. Пеленського – референта «Історичного Альбому» 30 світлин⁵⁹. Це також підтверджує «Посвідчення Володимира Мурського, завірене Северином Левицьким, про надання власних фотографій для публікації у Історичному Альбомі Українського Пластового Уладу» датоване 13 січня 1930 р. Северин Левицький писав: «Отсим посвідчую, що ст[арший] пл[астун] Мурський Вол[одимир] дав до Історичного Альбома У[країнського] П[ластового] У[ладу] кілька серій знімків, які сам робив власним апаратом. Знімки виконані, як одні з кращих у У[країнському] П[ластовому]

У[ладі]; знаю й посвідчую отсим, що знімки є роблені ним особисто»⁶⁰.

Упродовж 1920-их рр. Володимира Мурського неодноразово запрошували на наради і з'їзди різних організаційних підрозділів «Пласту». Про це свідчать такі документи: «Перелік осіб, запрошених на нараду Уладу Українських Старших Пластунів» (документ датується не пізніше 21 грудня 1925 р.)⁶¹, «Перелік осіб, запрошених на Другий Верховний Пластовий З'їзд» (22 грудня 1925 р.)⁶², «Перелік пластунів, присутніх на Третій Обласній Зустрічі в обласному пластовому таборі на Соколів» (29 жовтня 1926 р.)⁶³, «Перелік членів 3-го пластового куреня старших пластунів «Лісові Чорти» у Львові, які з поважних причин не змогли взяти участі у З'їзді Уладу Українських Старших Пластунів» (17 грудня 1926 р.)⁶⁴. Участь у цих заходах дала можливість Володимирові Мурському познайомитися, побачити та почути багатьох провідних українських громадських, політичних, культурних, наукових діячів Галичини того часу. Серед них: професор Степан Гайдучок (Львів), Михайло Горбовий (Косів), професор Роман Чубатий (Тарнобжег), о. Степан Венгринович (Дрогобич), Олена Степанів-Дашкевич (Львів), Никифор Гірняк (Тернопіль), о. Микола Хмельовський (Золочів), Петро Франко (Колячків), Оксана Суховерська (Львів), Кирило Студинський (Львів), Олександр Надрага (Львів), Кость Паньківський (Львів), Дмитро Донцов (Львів) та інші.

Таким чином, віднайдені та проаналізовані документи ЦДІА України у Львові дають можливість у значній мірі розкрити участь Володимира Мурського в організації «Пласт» у 1920-их рр. З них дізнаємося про те, що він перебував у лавах пластової організації 10 років. За цей період Володимир Мурський став співзасновником пластових куренів у Львові (3-го куреня старших пластунів «Лісові Чорти»; IV полку імені Богдана Хмельницького) та засновником куренів у Бродях (85 куреня імені Богдана Хмельницького, 87 куреня імені Тимоша Хмельниченка, підготовчого куреня старших пластунів). Він доклав значних зусиль, щоб пластовий гурток, а згодом 3-ій курінь старших пластунів «Лісові Чорти» став одним із найактивніших та найвпливовіших куренів Галичини. Документи ЦДІА України у Львові також містять інформацію про маловідомі та невідомі сторінки з біографії Володимира Мурського, зокрема організаційну роботу, мандрівки і табори, участь в нарадах і з'їздах різних організаційних підрозділів «Пласту», здачу пластових іспитів, передплату пластового журналу «Молоде Життя», листування з керівництвом «Пласту» тощо. Діяльність Володимира Мурського була гідно оцінена його сучасниками. У 1930 р. його було нагороджено однією з найвищих пластових нагород «Свастикою заслуги».

Джерела та література

¹ Сова А. Діяльність Степана Бандери в організації «Пласт» // Галичина. Всеукраїнський науковий і культурно-просвітний краєзнавчий часопис. – Івано-Франківськ, 2009. – №15–16. До 100-річчя від дня народження Степана Бандери. – С.260–265; Сова А. Степан Бандера і «Пласт»: перші кроки у

націоналістичному русі // *Шлях перемоги. Всеукраїнський тижневик*. – Київ–Лондон Мюнхен–Нью-Йорк–Торонто, 2012. – 11 листопада. – № 28(3029). – С.5.

² Пластуни у визвольних змаганнях. Дані зібрав 28-ий Курінь УПС-ок «Верховинки» – Нью-Йорк, 2002. – С.5.

³ Дем'ян Г. Генерал УПА Олекса Гасин – «Лицар». – Львів: Інститут народознавства НАН України, 2003. – 648 с.

⁴ Сова А. Діяльність Дмитра Грицяя в організації Пласт // *Дрогобицький краєзнавчий збірник*. – Дрогобич, 2008. – Вип. X-XII. – С.611–623.

⁵ Пластуни у визвольних змаганнях. Дані зібрав 28-ий Курінь УПС-ок «Верховинки» – Нью-Йорк, 2002. – С.16; Дарованець О., Мороз В., Муравський В. Націоналістичний рух 1920–1930-х років (матеріали до біографічного довідника) // Мірчук П. Нарис історії ОУН. 1920–1939 роки. Видання третє, доповнене. – Київ: Українська видавнича спілка, 2007. – С.709.

⁶ Роман Шухевич – пластун. Юнацькі та молоді роки Головного Командира Української Повстанської Армії / Упорядник Андрій Сова. – Київ – Львів – Івано-Франківськ, 2007. – 168 с.; Сова А. Участь Романа Шухевича в пластовому русі // *Наукові зошити історичного факультету Львівського університету. Збірник наукових праць*. – Львів, 2009. – Вип. 10. – С. 97–111.

⁷ Завадівська М. Ніколи не забуду нашої молодості // *Броди і Брідичина. Історично-мемуарний збірник* / Редактор Ярослав Чумак. – Торонто, 1988. – С.409–419.

⁸ Чума Н. Залишилось у наших серцях // *Броди і Брідичина. Історично-мемуарний збірник* / Редактор Богдан Зробок. – Броди, 1998. – Кн. II. – С.221–222.

⁹ Турчин А. Таинний Пласт у Бродах // *Брідичина. Літературно-краєзнавчий журнал*. – Броди, 1995. – №5. – С. 48–55; Турчин А. Тайний Пласт у Бродах // *Броди і Брідичина. Історично-мемуарний збірник* / Редактор Богдан Зробок. – Броди, 1998. – Кн. II. – С.211–220.

¹⁰ Лісові Чорти: їх життя і буття. 1922–1945. Ювілейний історично-мемуарний збірник у їх шістдесятиріччя. – Вашингтон–Нью-Йорк–Торонто: Накладом Великого Племени Лісових Чортів, 1983. – С.13, 19, 62, 78, 79, 81, 87, 113, 129, 132, 135, 142, 149, 151, 161, 165, 173, 174, 188, 189, 191, 227, 229.

¹¹ Лісові Чорти: їх життя і буття. 1922–1945. Ювілейний історично-мемуарний збірник у їх шістдесятиріччя. – Вашингтон–Нью-Йорк–Торонто: Накладом Великого Племени Лісових Чортів, 1983. – С.229.

¹² Сова А. Декілька невідомих документів про «Пласт» у Бродах (кінець 1920-их рр.) // *Брідичина – край на межі Галичини й Волині. Матеріали шостої краєзнавчої конференції, присвяченої Дню пам'ятку історії та культури 20 квітня 2012 року*. – Броди: Бродівський історико-краєзнавчий музей, 2012. – Вип. 5. – С.127–133.

¹³ ЦДДА України у Львові. – Ф.389. – Оп.1. – Спр.848. – Арк.44.

¹⁴ ЦДДА України у Львові. – Ф.389. – Оп.1. – Спр.103. – Арк.11–13.

¹⁵ ЦДДА України у Львові. – Ф.389. – Оп.1. – Спр.103. – Арк.11–13.

¹⁶ Круковський О., Пахолко С. Українська фалеристика (із фондів Львівського історичного музею). – Львів: Априорі, 2011. – С.98.

¹⁷ ЦДДА України у Львові. – Ф.389. – Оп.1. – Спр.103. – Арк.3; Круковський О. До історії вживання свастички на західноукраїнських землях у першій половині ХХ ст. // *Знак. Вісник Українського геральдичного товариства*. – Львів, 1993. – Серпень. – Чис.3. – С.6–7; Сова А. Актуальні питання вивчення символіки українських молодіжних організацій Галичини кінця ХІХ – першої третини ХХ ст. // *Український визвольний рух*. – Львів, 2007. – Зб. 9. – С.157–180.

¹⁸ Урядові вісті ВПК // *Пластовий шлях. Часопис Проводу Українського Пластового Уладу*. – Львів, 1930. – Травень. – Чис. 2. – С.20.

¹⁹ ЦДДА України у Львові. – Ф.389. – Оп.1. – Спр.851. – Арк.24.

²⁰ Гей-гу, гей-га. Видання Лісових Чортів. – Львів, 1927. – Квітень. – 12 с. // ЦДДА України у Львові. – Ф.389. – Оп.1. – Спр.853. – Арк.1–6 зв., 7–12 зв., 13–18 зв.; Гей-гу, гей-га. Видання Лісових Чортів. – Львів, 1928. – Травень. – 18 с. // ЦДДА України у Львові. – Ф.389. – Оп.1. – Спр.853. – Арк.19–27 зв., 28–36 зв., 47–54 зв.; Гей-гу, гей-га. Видання Лісових Чортів. – Львів, 1929. – 22 червня. – 20 с. // ЦДДА України у Львові. – Ф.389. – Оп.1. – Спр.853. – Арк.37–47 зв.

²¹ Шітет [Мармаш Роман]. З історії Лісових Чортів // *Гей-гу, гей-га. Видання Лісових Чортів*. – Львів, 1927. – Квітень. – С.3 // ЦДДА України у Львові. – Ф.389. – Оп.1. – Спр.839. – Арк.2, 8, 14.

²² Весоловський Я. Перша мандрівка Лісових Чортів. Борислав – Розгірче, 7–12 липня 1922 р. // *Лісові Чорти: їх життя і буття. 1922–1945. Ювілейний історично-мемуарний збірник у їх шістдесятиріччя*. – Вашингтон–Нью-Йорк–Торонто, 1983. – С.79.

²³ Весоловський Я. Перша мандрівка Лісових Чортів. Борислав – Розгірче, 7–12 липня 1922 р. // *Лісові Чорти: їх життя і буття. 1922–1945. Ювілейний історично-мемуарний збірник у їх шістдесятиріччя*. – Вашингтон–Нью-Йорк–Торонто, 1983. – С.82–83.

²⁴ Левицький С. Український Пластовий Улад в роках 1911–1945 у спогадах автора (Причинки до історії Пласту). – Мюнхен: Молоде Життя, 1967. – С.43; Бистроногий Олень. Пластова стріча в днях

12-14 липня 1924 р. // Український Пласт. Місячник української пластової молоді для літератури, науки і забави. – Станіславів, 1924. – Чис.1-2 (14-15), – С.10-14.

²⁵ Шітет [Мармаш Роман]. З історії Лісових Чортів // Гей-зу, гей-га. Видання Лісових Чортів. – Львів, 1927. – Квітень. – С.3 // ЦДДА України у Львові. – Ф.389. – Оп.1. – Спр.839. – Арк. 2.

²⁶ Левицький С. Український Пластовий Улад в роках 1911-1945 у спогадах автора. (Причинки до історії Пласту). – Мюнхен, 1967. – С.46.

²⁷ ЦДДА України у Львові. – Ф. 389. – Оп.1. – Спр.848. – Арк. 1-3.

²⁸ ЦДДА України у Львові. – Ф. 389. – Оп.1. – Спр.848. – Арк. 1.

²⁹ Бистрий П. Посвята прапора Лісових Чортів // Молоде Життя. – Львів, 1929. – 25 вересня. – Чис.7 (65). – С. 7; Ісаїв П. Посвячення прапора Лісових Чортів // Лісові Чорти: їх життя і буття. 1922-1945. Ювілейний історично-мемуарний збірник у їх шістдесятиріччя. – Вашингтон-Нью-Йорк-Торонто, 1983. – С.154, 156; Сова А. Символіка пластового куреня «Лісові Чорти» у Львові // «Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії»: Збірник наукових праць: Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. – Рівне: Рівненський державний гуманітарний університет, 2009. – Вип. 16. – С.267-271.

³⁰ Куницький Л. Проповідь на посвячення прапора «Лісових Чортів» 22.VI.1929 // Лісові Чорти: їх життя і буття. 1922-1945. Ювілейний історично-мемуарний збірник у їх шістдесятиріччя. – Вашингтон-Нью-Йорк-Торонто, 1983. – С.157-158.

³¹ Ісаїв П. Посвячення прапора Лісових Чортів // Лісові Чорти: їх життя і буття. 1922-1945. Ювілейний історично-мемуарний збірник у їх шістдесятиріччя. – Вашингтон-Нью-Йорк-Торонто, 1983. – С.155.

³² Кравців Б. Промова на посвячення прапора ЛЧ // Лісові Чорти: їх життя і буття. 1922-1945. Ювілейний історично-мемуарний збірник у їх шістдесятиріччя. – Вашингтон-Нью-Йорк-Торонто, 1983. – С.160.

³³ Бистрий П. Посвята прапора Лісових Чортів // Молоде Життя. Часопис Українського Пласту. – Львів, 1929. – 25 вересня. – Чис.7 (65). – С.7-8.

³⁴ Під прапор! // Гей-зу, гей-га. Видання Лісових Чортів. – [Львів], 1929. – 22 червня. – С.1 // ЦДДА України у Львові. – Ф. 389. – Оп.1. – Спр.839. – Арк.37.

³⁵ ЦДДА України у Львові. – Ф. 389. – Оп.1. – Спр.848. – Арк. 7.

³⁶ ЦДДА України у Львові. – Ф. 389. – Оп.1. – Спр.787. – Арк. 6-6 зв.

³⁷ ЦДДА України у Львові. – Ф. 389. – Оп.1. – Спр.848. – Арк. 35.

³⁸ ЦДДА України у Львові. – Ф. 389. – Оп.1. – Спр.849. – Арк. 1-30.

³⁹ ЦДДА України у Львові. – Ф. 389. – Оп.1. – Спр.958. – Арк. 102.

⁴⁰ ЦДДА України у Львові. – Ф. 389. – Оп.1. – Спр.955. – Арк. 1-30.

⁴¹ ЦДДА України у Львові. – Ф. 389. – Оп.1. – Спр.957. – Арк. 1-15.

⁴² ЦДДА України у Львові. – Ф. 389. – Оп.1. – Спр.956. – Арк. 1-28 зв.

⁴³ ЦДДА України у Львові. – Ф. 389. – Оп.1. – Спр.959. – Арк. 32-32 зв.

⁴⁴ ЦДДА України у Львові. – Ф. 389. – Оп.1. – Спр.851. – Арк. 24-24 зв.

⁴⁵ ЦДДА України у Львові. – Ф. 389. – Оп.1. – Спр.851. – Арк. 18-18 зв.

⁴⁶ ЦДДА України у Львові. – Ф. 389. – Оп.1. – Спр.958. – Арк. 102.

⁴⁷ ЦДДА України у Львові. – Ф. 389. – Оп.1. – Спр.65. – Арк. 116-116 зв

⁴⁸ ЦДДА України у Львові. – Ф. 389. – Оп.1. – Спр.848. – Арк. 39-41, 43

⁴⁹ ЦДДА України у Львові. – Ф. 389. – Оп.1. – Спр.848. – Арк. 44.

⁵⁰ ЦДДА України у Львові. – Ф. 389. – Оп.1. – Спр.848. – Арк. 45.

⁵¹ Сова А. "Молоде життя" // Енциклопедія Львова / За ред. А. Козицького. – Львів: "Літопис", 2012. – Т. 4. – С. 684.

⁵² ЦДДА України у Львові. – Ф. 404. – Оп.1. – Спр.8. – 72 арк.

⁵³ ЦДДА України у Львові. – Ф. 404. – Оп.1. – Спр.8. – Арк. 32 зв.

⁵⁴ ЦДДА України у Львові. – Ф. 404. – Оп.1. – Спр.8. – Арк. 42 зв.

⁵⁵ ЦДДА України у Львові. – Ф. 389. – Оп.1. – Спр.77. – Арк. 32 зв.

⁵⁶ ЦДДА України у Львові. – Ф. 389. – Оп.1. – Спр.77. – Арк. 37.

⁵⁷ Турчин А. Тайний Пласт у Бродах // Броди і Брідицина. Історично-мемуарний збірник / Редактор Богдан Зробок. – Броди, 1998. – Кн. II. – С.211.

⁵⁸ ЦДДА України у Львові. – Ф. 389. – Оп.1. – Спр.39. – Арк. 63-63 зв., 64-65; Спр.42. – Арк. 49-49 зв.; Спр.71. – Арк. 84; Сова А. Декілька невідомих документів про «Пласт» у Бродах (кінець 1920-их рр.) // Брідицина – край на межі Галичини й Волині. Матеріали шостої краєзнавчої конференції, присвяченої Дню пам'яток історії та культури 20 квітня 2012 року). – Броди: Бродівський історико-краєзнавчий музей, 2012. – Вип. 5. – С.127-133.

⁵⁹ ЦДДА України у Львові. – Ф.389. – Оп.1. – Спр.83. – Арк. 3.

⁶⁰ ЦДДА України у Львові. – Ф. 389. – Оп.1. – Спр.848. – Арк. 42.

⁶¹ ЦДДА України у Львові. – Ф. 389. – Оп.1. – Спр.799. – Арк. 15.

⁶² ЦДДА України у Львові. – Ф. 389. – Оп.1. – Спр.47. – Арк. 1-3 зв.

⁶³ ЦДДА України у Львові. – Ф. 389. – Оп.1. – Спр.147. – Арк. 1-3.

⁶⁴ ЦДДА України у Львові. – Ф. 389. – Оп.1. – Спр.799. – Арк. 29.